

Handläggare
Ann-Charlotte Hedström
0480-45 37 80

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2022-08-16

Ärendebeteckning
SN 2022/0487.02.10

Socialnämnden

Svar på remiss från Socialdepartementet - Inspektionen för vård och omsorgs redovisning av Uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att anta förvaltningens yttrande som sitt eget och överlämna remissvaret till Kommunstyrelsen.

Bakgrund

Regeringen önskar remissinstansernas synpunkter på Inspektionen för vård och omsorg, IVO, förslag gällande Uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem.

Ann-Charlotte Hedström
Verksamhetschef

Camilla Freedeke
Socialchef

Bilagor
Remissvar
Remissmissiv Uppdrag om HVB-register
Slutredovisning Nationellt register
Delredovisning av regeringsuppdrag

Socialförvaltningen Verksamhetschef och handläggare

Tel 0480-45 00 00 vx | ann-charlotte.hedstrom@kalmar.se

Kalmar kommun
WWW.KALMAR.SE

Socialdepartementet

Remissvar till socialdepartementet gällande Inspektionen för vård och omsorgs redovisning av uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem.

Bakgrund

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har i delredovisningen av Uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem lämnat två förslag; dels ett förslag om en sekretessbrytande bestämmelse, dels ett förslag om en bestämmelse med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling.

I slutrapporteringen av regeringsuppdraget har IVO lämnat förslag om en reviderad bestämmelse om personuppgiftsbehandling för att i högre grad svara mot de behov IVO identifierade i delrapporten. Regeringen önskar remissinstansernas synpunkter på IVO:s förslag avseende ovan nämnda bestämmelser.

Remissvar

Kalmar kommun är positiva till IVO:s förslag att bestämmelsen med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling bör föras med ett par mindre justeringar och tillägg för att i högre grad svara mot de behov som identifierats i delrapporten. Dessa förändringar möjliggör en uppgradering och förbättring i ett nytt nationellt register över HVB och stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem.

Socialdepartementet

Remittering av Inspektionen för vård och omsorgs redovisning av Uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem

Remissinstanser

- 1 Akademikerförbundet SSR
- 2 Barnens rätt i samhället
- 3 Barnombudsmannen
- 4 Barnrättsbyrån
- 5 Borlänge kommun
- 6 Borås kommun
- 7 Gotlands kommun
- 8 Gävle kommun
- 9 Göteborgs kommun
- 10 Halmstads kommun
- 11 Helsingborgs kommun
- 12 Huddinge kommun
- 13 Humana
- 14 Föreningen Sveriges socialchefer
- 15 Integritetsskyddsmyndigheten
- 16 Justitiekanslern (JK)
- 17 Jönköpings kommun

- 18 Kalmar kommun
- 19 Kammarrätten i Göteborg
- 20 Karlskoga kommun
- 21 Karlstads kommun
- 22 Kommunal
- 23 Kungsbacka kommun
- 24 Luleå kommun
- 25 Lunds kommun
- 26 Malmö kommun
- 27 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
- 28 Nacka kommun
- 29 Norrköpings kommun
- 30 Riksdagens ombudsmän (JO)
- 31 Riksrevisionen
- 32 Socialstyrelsen
- 33 Sollentuna kommun
- 34 Statens institutionsstyrelse
- 35 Statskontoret
- 36 Stockholms universitet, Juridiska fakulteten
- 37 Stiftelsen Allmänna Barnhuset
- 38 Stockholms kommun
- 39 Sveriges Kommuner och Regioner
- 40 Söderhamns kommun
- 41 Umeå kommun
- 42 Upplands Väsby kommun
- 43 Uppsala kommun
- 44 Vetlanda kommun
- 45 Västerås kommun
- 46 Örebro kommun
- 47 Örnsköldsviks kommun

48 Östersunds kommun

49 Vision

50 Växjö kommun

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i delredovisning av Uppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem (S2021/02373) lämnat två förslag: dels ett förslag om en sekretessbrytande bestämmelse, dels ett förslag om en bestämmelse med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling. I slutrapporteringen av regeringsuppdraget (S2021/02373) har IVO lämnat förslag om en reviderad bestämmelse om personuppgiftsbehandling (registerbestämmelsen) för att i högre grad svara mot de behov IVO identifierade i delrapporten. Regeringen önskar remissinstansernas synpunkter på IVO:s förslag avseende ovan nämnda bestämmelser.

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 24 oktober 2022**. Svaren bör lämnas per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till s.sof@regeringskansliet.se och malin.sedvallsson@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2021/02373 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument. Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

Frågor under remisstiden besvaras av Malin Sedvallsson, Socialdepartementet, Enheten för socialtjänst och funktionshinderspolitik (telefon: 08-405 45 02, e-post: malin.sedvallsson@regeringskansliet.se).

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

IVO:s redovisningar av regeringsuppdraget om ett HVB-register kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats: www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

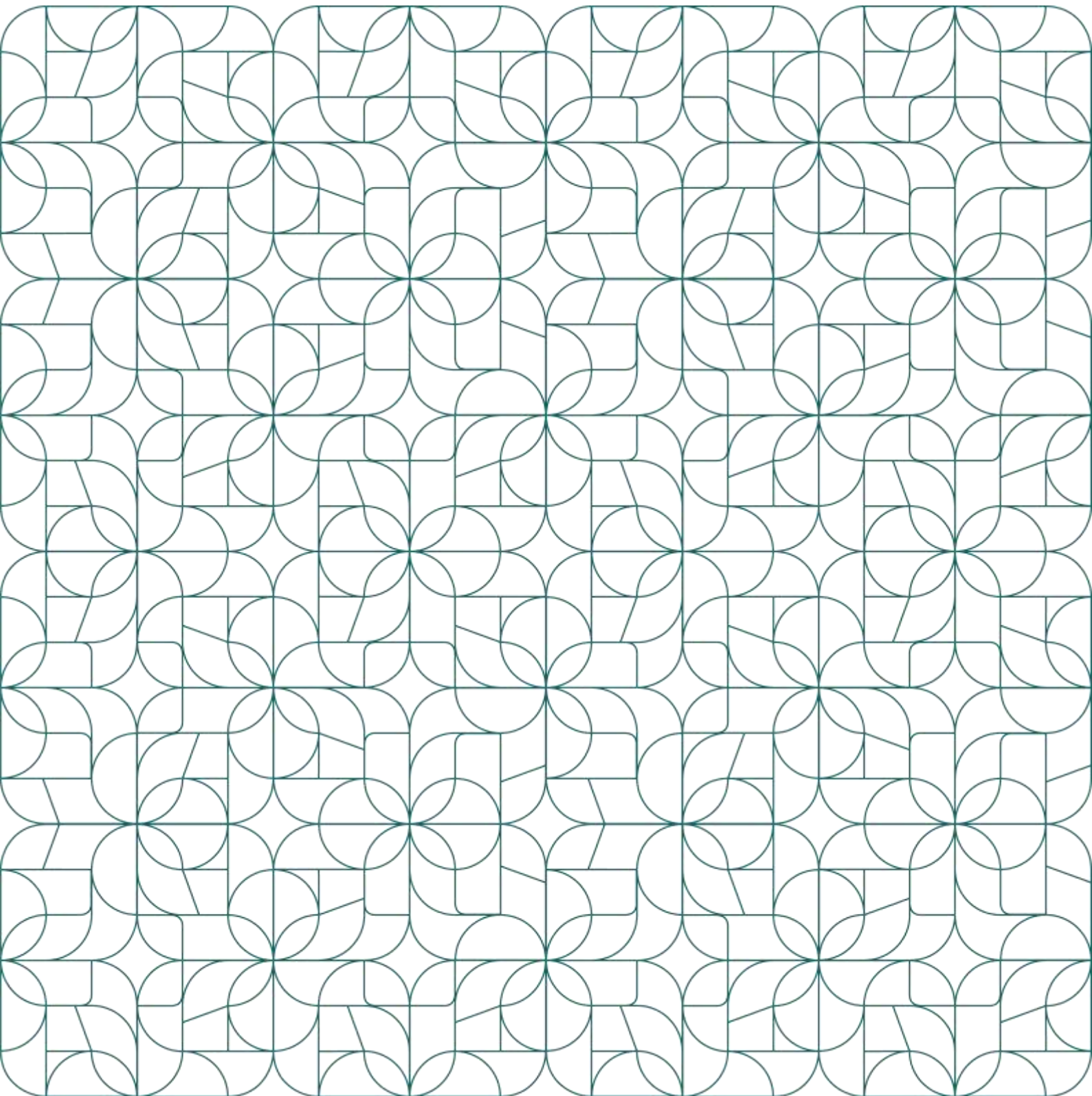
Tony Malmborg
Departementsråd

Kopia till Elanders, betankande@elanders.com

Nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem

Slutrapport av regeringsuppdrag

Citera gärna ur IVO:s publikationer, men ange alltid källa. Kom ihåg att bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Rapporten finns publicerad på www.ivo.se

Artikelnr | IVO 2022-04

Utgiven | April 2022 , www.ivo.se

Förord

Tryggheten för placerade barn och unga är en angelägen fråga. Det är mot bakgrund av de brister som uppmärksammats inom den sociala barn- och ungdomsvården som IVO fått i uppdrag av regeringen att upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem. En central del i uppdraget har varit att genomföra insatser för att åstadkomma en väl fungerande datainfrastruktur. Ett prioriterat område har varit rättningar i myndighetens interna data. Detta har varit ett eftersatt område under många års tid, främst avseende IVO:s register.

Med denna rapport överlämnas uppdraget till regeringen, men på IVO fortsätter arbetet med att förbättra myndighetens datainfrastruktur. Genom korrekt information och en fungerande datainfrastruktur kan IVO genom tillsyn och tillståndsprövning bidra till en vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Återföringen av tillsynens iakttagelser är en central del av IVO:s uppdrag och en uttalad aktivitet i syfte att åstadkomma effekt av tillsynen. Tjänsten till kommunerna möjliggör ett ökat genomslag för IVO:s tillsyn och tillståndsprövning av HVB, stödboende för barn och unga samt särskilda ungdomshem.

I arbetet med uppdraget har handläggare från socialtjänsten i tre kommuner deltagit vid workshops. De har bidragit med viktig information om de behov som de som framtida användare av tjänsten har. Ett stort tack er som bidragit i arbetet.

Stockholm, den 29 april 2022

*Sofia Wallström
Generaldirektör*

Innehåll

Förord.....	3
Om regeringsuppdraget.....	5
Tryggheten för placerade barn och unga behöver stärkas	5
Driftsättning av tjänsten.....	8
Om processen och arbetet med tjänsten.....	9
Justering av förslag som lämnats i delrapporten	11
<i>Justeringarna</i>	11
<i>Författningsförslag</i>	12

Om regeringsuppdraget

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har fått i uppdrag av regeringen att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem. I uppdraget beskrivs att IVO ska driftsätta en tjänst för automatiskt tillgängliggörande av information som ska tillgängliggöras för kommuner.

Informationen som IVO tillgängliggör ska bidra till att förenkla kommuners placeringar samt minska risken för att placering sker på ett olämpligt HVB eller stödboende. Informationen ska ge en överblick över privata och offentligt bedrivna HVB och stödboendeverksamheter samt de särskilda ungdomshemmen, och kommer fortsättningsvis benämnas som en digital tjänst.

IVO har i delredovisningen av detta uppdrag redogjort för de rättsliga och tekniska förutsättningarna för att skapa en informationsinfrastruktur. IVO bedömer att det finns rättsliga förutsättningar att, med befintlig reglering, tillgängliggöra viss information till kommunerna. IVO lämnade i delredovisningen två författningsförslag – en sekretessbrytande bestämmelse och en bestämmelse med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling. IVO:s slutsats i delredovisningen är att myndigheten, med stöd av dessa två bestämmelser, har möjlighet att skapa en digital tjänst som helt står i överensstämmelse med kommunernas behov.

Efter att delredovisningen överlämnades har IVO identifierat att bestämmelsen med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling (registerbestämmelsen) bör föras med ett par mindre justeringar och tillägg för att i högre grad svara mot de behov som identifierades i delrapporten. Justeringsförslagen kommer närmare beskrivas i denna slutredovisning.

Denna slutredovisning kommer att beskriva att IVO har upprättat en digital tjänst för kommuner över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem och att IVO har tillgängliggjort den information som är möjlig med nuvarande rättsliga förutsättningar. Redovisningen kommer att beskriva IVO:s arbete med tjänsten, hur den är utformad och vad den innehåller. Redovisningen kommer också att beskriva vad IVO bedömer kvarstår för att den digitala tjänsten fullt ut ska stå i överensstämmelse med kommunernas behov och med regeringens uppdrag.

IVO har i detta uppdrag samverkat med Socialstyrelsen och inhämtat kunskap och erfarenheter från Barnombudsmannen, Myndigheten för digital förvaltning och Sveriges Kommuner och Regioner samt samrått med Integritetsskyddsmyndigheten.

Tryggheten för placerade barn och unga behöver stärkas

Tryggheten för placerade barn och unga är en prioriterad fråga för regeringen. Det är mot bakgrund av de brister som uppmärksammats inom den sociala barn- och ungdomsvården

som IVO fått uppdraget att upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem. I Sverige finns det i dag ca 1050 aktiva HVB och stödboende. 2020 placerades 12 887 barn på HVB eller stödboende.¹ Vissa barn placeras under kortare perioder och andra barn under flera år.

Av artikel 26 i FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, framgår att konventionsstaterna ska erkänna varje barns rätt att åtnjuta social trygghet och ska vidta nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med nationell lagstiftning. Enligt artikel 20 har dessutom barn som berövats sin familjemiljö rätt till särskilt skydd från statens sida.

Det är många aktörer i samhället som behöver bidra i detta arbete. Socialnämnderna ansvarar för att utreda det enskilda barnets behov av skydd och stöd och besluta om lämplig insats. För de barn som behöver vård utanför det egna hemmet har socialnämnderna ett ansvar att hitta ett familjehem, HVB eller stödboende som passar barnets behov. Socialstyrelsen som kunskapsmyndighet normerar och bidrar med kunskapsstöd.

IVO som nationell tillsynsmyndighet bidrar till att stärka tryggheten för placerade barn och unga genom sin tillståndsprövning och tillsyn. Att bedriva HVB och stödboende i privat regi kräver tillstånd av IVO. Tillståndsprövningen omfattar bland annat en ägar- och ledningsprövning av aktören och dess företrädare. Det innebär att IVO bedömer om aktörens ägare och ledning har insikt i de lagar och övriga föreskrifter som gäller för verksamheten, är lämpliga att driva verksamheten och om företaget har tillräckliga ekonomiska förutsättningar. I prövningen av tillstånd ingår även att granska uppgifter som verksamheten har lämnat i ansökan om bland annat lokaler, målgrupp, metoder och personal och bedöma om verksamheten har förutsättningar att bedriva vård av god kvalitet. En verksamhet som har beviljats tillstånd behöver anmäla eller ansöka om att genomföra vissa typer av ändringar i verksamheten.

Kommuner och regioner, som ska bedriva viss verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, måste anmäla verksamheten till IVO. Sådana hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall som bedrivs av Statens institutionsstyrelse, SiS, står också under IVO:s tillsyn. Det finns däremot ingen anmälningsplikt för SiS, vilket innebär att IVO aktivt behöver ta reda på, vid varje givet tillfälle, vilka verksamheter som bedrivs och hur de bedrivs. IVO har föreslagit ett tillägg i 7 kap 1 § SoL med innebörden att även Statens institutionsstyrelse ska anmäla verksamhet till IVO.

Genom tillsynen granskar IVO om verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter. Tillsynen kan initieras på grund av anmälningar och andra signaler till IVO som en del av myndighetens regelbundna tillsyn. Tillsynen är inriktad både på hur

¹ Socialstyrelsen. Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2020 (2021-8-7516)

verksamheten bedrivs och, för enskilda verksamheter, hur tillståndshavaren fortlöpande uppfyller kraven på lämplighet, insikt och ekonomiska förutsättningar. När tillsynen är genomförd fattar IVO ett beslut. Det kan vara beslut om att förbjuda verksamheten, återkalla tillståndet, förelägga om åtgärder eller att tillsynen avslutas utan några vidare åtgärder. IVO kan också fatta beslut där brister i verksamhetens kvalitet konstateras. IVO följer upp att bristerna åtgärdas av huvudmannen. Tjänsten till kommunerna kommer att vara ytterligare ett sätt för IVO att bidra i arbetet med att stärka tryggheten för placerade barn och att minska risken för att barn placeras på ett HVB eller stödboende som saknar tillstånd eller har allvarliga brister.

Återföringen av tillsynens iakttagelser är en central del av myndighetens uppdrag och en uttalad aktivitet i syfte att åstadkomma effekt av tillsynen.² IVO menar därför att återkoppling till kommunerna vid placering inom den sociala barn- och ungdomsvården är att betrakta som en integrerad del av IVO:s tillsynsuppdrag. Tjänsten till kommunerna möjliggör ett ökat genomslag för IVO:s tillsyn och tillståndsprövning.

Barn och unga som har en placering på ett hem för vård eller boende är en särskilt utsatt grupp. Regeringen ser frågan om tryggheten för placerade barn och unga som en högt prioriterad och mycket angelägen fråga, där IVO:s roll är central. Detta regeringsuppdrag är ett av flera som adresserar denna fråga.

Mot bakgrund av de brister som uppmärksammats inom SiS särskilda ungdomshem för unga flickor och som ett led i regeringens arbete för att stärka tryggheten för placerade barn och unga, har IVO fått i uppdrag att förstärka tillsynen av de särskilda ungdomshem där flickor vårdas enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Uppdraget är pågående och under 2021 har en eller flera inspektioner skett vid samtliga av SiS ungdomshem. I tillsynen har IVO samtalat med placerade barn- och unga, personal och ledning vid ungdomshemmen. Som utgångspunkt för samtalen med barn, personal och ledning har frågor ställts om trygghet och säkerhet, delaktighet, och den särskilda befogenheten avskiljning.

IVO har också ett pågående uppdrag om förstärkt tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga pågår under 2021 och 2022.

IVO har under 2021 prioriterat tillsynen av boenden för barn och unga. Det beror dels på att placerade barn och unga är en särskilt utsatt grupp, dels på att IVO:s tillsyn historiskt inte uppnått tillräcklig effekt. Allvarliga incidenter, såsom våld, sexuella övergrepp och kränkningar under flera år vid bland annat HVB, har synliggjort risker i IVO:s beslutsfattande. IVO har heller inte givit barnens röster rätt tyngd i tillsynen. Dessa risker har legat till grund för ett utvecklingsarbete. Insatserna handlar till stor del om en stärkt

² Förordning (2013:176) med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg (2 §)

styrning och ledning samt en förbättrad rättstillämpning. Arbetet har bland annat lett till att inspektioner görs snabbare och mer träffsäkert. Beslutsfattandet har utvecklats så att besluten i högre grad leder till att allvarliga problem och brister åtgärdas. Detta syns bland annat genom att IVO fattat fler beslut om förelägganden, förbud och återkallade tillstånd under 2021 än någonsin tidigare.

Driftsättning av tjänsten

IVO har tillgängliggjort den information som är möjlig med nuvarande rättsliga förutsättningar. Den information som har tillgängliggjorts är hänförlig både till verksamhetsutförare och till verksamheter. Detta innefattar organisationsnummer och namn på juridiska personer samt uppgifter om verksamheter, såsom målgrupp, placering i län och kommun, antal platser och typ av verksamhet. Vidare har metadata om IVO: s beslut kopplat till verksamheterna tillgängliggjorts. Detta inkluderar datum för beslut, vilka områden IVO har granskat, utfallet av beslutet samt det diarienummer som beslutet är kopplat till. Genom detta får kommunerna en överskådlig och samlad bild av den information som IVO har om verksamheten. Genom att presentera diarienummer underlättar IVO för kommunerna att begära ut beslut och läsa dem i sin helhet.

Till varje verksamhet finns en sammanfattande text. För att underlätta läsningen och för att få en snabb överblick finns visualiseringar i form av färgmarkeringar och symboler. Till exempel markeras en tillsyn utan brister med grön färg. I tjänsten finns flera olika filtreringsmöjligheter, till exempel typ av boende, målgrupp, län, kommun, aktiva verksamheter, nedlagda verksamheter samt verksamheter där IVO återkallat tillståndet.

IVO levererar på uppdraget utifrån de förutsättningar som finns. Det som kvarstår är att tillgängliggöra är personuppgifter, såsom namn på enskilda näringsidkare och namn på och kontaktuppgifter till föreståndare, samt att automatisera tillgången till IVO: s beslut i sin helhet. IVO: s beslut kan innehålla uppgifter som omfattas av sekretess. När en socialnämnd manuellt begär ut dessa beslut lämnas de normalt sett ut, efter att IVO har gjort en sekretessprövning i varje enskilt fall.

För att även personuppgifter och sekretesskyddade uppgifter ska kunna tillgängliggöras har IVO bedömt att det krävs att nya bestämmelser införs i form av en sekretessbrytande bestämmelse samt en förändring av regleringen gällande IVO: s omsorgsregister. IVO bedömer att dessa kan införas av regeringen genom meddelande av nya bestämmelser i socialtjänstförordningen.

Handläggare i kommunernas socialtjänst får tillgång till den digitala tjänsten genom ett frilistningsförfarande. Det är en metod för att kontrollera behörig trafik på nätverk eller e-post. IVO skapar en tabell över godkända och av kommunen bekräftade adresser som får tillgång till tjänsten.

Om tjänsten kan utökas med mer information och ett automatiserat utlämnande möjliggörs kommer åtkomstmöjligheten att behöva justeras och en säkrare autentisering kommer att

behövas. En möjlig lösning kommer då att vara federerad inloggning. Det innebär att behörig personal använder samma inloggningsuppgifter som hon eller han använder i kommunens eget IT-system, en Single Sign On lösning.

Om processen och arbetet med tjänsten

Sedan ett par år tillbaka driver IVO ett arbete för att digitalisera myndigheten. IVO har ett uttalat uppdrag av regeringen i regleringsbrevet för 2021 och 2022 att uppnå en väl fungerande datainfrastruktur som främjar en strategisk och effektiv tillsyns- och tillståndsverksamhet. Digitaliseringsarbetet är komplext och omfattande och sker stegvis. IVO har inom ramen för flera regeringsuppdrag under 2020 lämnat sammanlagt ett 40-tal författningsförslag till regeringen gällande förbättrad informationshantering, som vid färdigställandet av denna rapport inte lett till några regeringsbeslut.^{3 4}

Den digitala utvecklingen genomförs inom agila utvecklingsteam på IVO. Varje team ansvarar för utvecklingen av ett eller flera av IVO:s befintliga system eller utveckling av nya verktyg med utgångspunkt i användarens behov. Det agila arbetssättet innebär att delar av leveranser och färdiga lösningar färdigställs kontinuerligt. Sådana delleveranser presenteras under utvecklingens gång för användarna, som provar dem och anger eventuella behov av förändringar och ytterligare önskemål. Arbetssättet tillåter ett hypotesdrivet och utforskande angreppssätt för de utvecklingsbehov som uppstår.

I detta uppdrag har IVO samverkat med Sveriges Kommuner och Regioner. Representanter därifrån har tillsammans med handläggare från två referenskommuner deltagit vid tre workshops som IVO initierat. Deltagarna representerar framtida användare och vid dessa tillfällen har IVO fått återkoppling och värdefull information om kommunernas behov och vilka delar av tjänsten som är mest angelägna. Detta har hjälpt IVO att prioritera innehåll och utformning av tjänsten.

I slutet av juni tillgängliggjorde IVO som ett första steg en förteckning över HVB och stödboenden. Denna innehöll endast begränsad information från IVO:s omsorgsregister

IVO genomför omfattande insatser till stöd för att åstadkomma en väl fungerande datainfrastruktur. Ett prioriterat område har varit rättningar i myndighetens interna data. Detta har varit ett eftersatt område under många års tid, främst avseende IVO:s register. Under året har omfattande arbete med rättningar i omsorgsregistret genomförts.

Ett rättningsarbete har skett av tillsynsdata där information om det senaste årets samtliga frekvenstillsyner samt kontaktinformation till samma verksamheter har förts in i registret. Det har också gjorts ett arbete med att rätta tillståndspliktiga verksamheters tillståndsdata. Totalt har 25 personer från IVO:s samtliga avdelningar deltagit i rättningen av

³ Förslag till åtgärder gällande oseriösa assistansanordnare (artikelnummer 2020-11), Mot ett datadrivet arbetssätt (artikelnummer 2020-12), Analys av regelverket för tillståndsprövning (artikelnummer 2021-4)

⁴ En ny bestämmelse i förordning (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet (8 i §) har införts efter hemställan

tillståndsdata, och flera andra har bidragit med sin sakkunskap inom olika områden. IVO påbörjade rättningsarbetet av tillståndsdata i samband med detta regeringsuppdrag. Arbetet har varit tidskrävande och har komplicerats av otydliga definitioner av innehåll och målgrupper. Det har även varit problem med att en del äldre tillstånd inte har funnits tillgängliga i IVO:s ärendehanteringssystem utan har behövts hämtas in från länsstyrelserna. Efter rättningen av register över HVB och stödboenden har arbetet fortsatt med andra typer av verksamheter: bostad med särskild service för barn och unga, personlig assistans, korttidsvistelse, korttidstillsyn och bostad med särskild service för vuxna.

Omsorgsregistret upprättades på Socialstyrelsen och var ett av åtta register som fördes över till IVO när myndigheten inrättades 2013. Registret hanteras av IVO enligt SoF och LSS-förordningen. Informationen i omsorgsregistret fylls i manuellt av enskilda medarbetare. Detta har lett till att flera fel har införts på grund av den mänskliga faktorn. Därtill har förvaltningen och utvecklingen av registret under en lång tid skett på ett otillräckligt sätt. Detta i kombination med avsaknad av en heltäckande lagstadgad anmälningsskyldighet för både offentliga och privata aktörer har gjort att det idag finns kvalitetsproblem med registret.

Korrekta och aktuella register är en grundläggande faktor för att IVO ska kunna utveckla en väl fungerande datainfrastruktur. En annan viktig förutsättning för detta är att IVO:s information är möjliga att koppla till respektive tillsynsobjekt. Under året har arbete gjorts som syftar till att koppla olika information som IVO har till rätt tillsynsobjekt. Dessa kopplingar är en förutsättning för att på ett samlat sätt visa information om HVB-verksamheter och andra verksamheter som finns i IVO:s system. IVO har utvecklat ett verktyg, kallat IVO-Connect, för att kopplingarna kan ske maskinellt med en bekräftelse av en person, alternativt helt manuellt i ett digitalt verktyg där datamängderna kopplas ihop av en person.

Fokus i detta uppdrag har varit att koppla datamängder från omsorgsregistret och viss metadata från ärendehanteringssystemet. Framöver kommer IVO att använda IVO-Connect på ett metodiskt sätt för att koppla ihop information även i andra ärendetyper än HVB och stödboenden. IVO-Connect är ett verktyg som kan användas i den löpande kvalitetskontrollen av nytillkomna verksamheter och ärenden samt att kopplingen däremellan är korrekt.

Att ha en väl fungerande datainfrastruktur samt korrekt information är inte ett självändamål för IVO. Genom korrekt information och en fungerande datainfrastruktur kan IVO genom tillsyn och tillståndsprövning bidra till en vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Genom detta uppdrag ska IVO bidra till att öka tryggheten för barn som är placerade vid HVB och stödboenden. Barn som placeras i samhällsvård är en särskilt utsatt grupp, och IVO behöver göra sin del för att bidra inom detta angelägna område.

Justering av förslag som lämnats i delrapporten

I delrapporteringen av uppdraget lämnade IVO två författningsförslag – en sekretessbrytande bestämmelse och en bestämmelse med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling. IVO:s slutsats i delrapporten är att myndigheten, med stöd av dessa två bestämmelser, skulle ha möjlighet att skapa en digital tjänst som står i överensstämmelse med kommunernas behov. Tjänsten skulle erbjuda strukturerad information om de relevanta verksamheterna och göra det möjligt för tjänstemän vid socialnämnderna att direkt – i digital form – ta del av IVO:s beslut. Informationen skulle vara tillgänglig dygnet runt och det skulle inte krävas någon manuell hantering såsom hantering av utlämnanden av handlingar från IVO.

IVO har identifierat att bestämmelsen med syfte att möjliggöra personuppgiftsbehandling (registerbestämmelsen) bör förses med ett par mindre justeringar och tillägg för att i högre grad svara mot de behov som identifierades i delrapporten. Om bestämmelsen införs utan dessa justeringar finns en risk att onödiga rättsliga komplikationer skapas, vilket i sin tur kan leda till bristande ändamålsenlighet och effektivitet i tjänsten. Justeringarna är också viktiga ur ett långsiktigt digitaliseringsperspektiv genom att skapa förutsättningar för framtida utveckling och förbättring av tjänsten.

Justeringarna

Den första justeringen handlar om den första meningen i den föreslagna bestämmelsens tredje stycke. IVO anser att denna bör ändras så att meningens *ska* ersätts med ett fakultativt *får*. En fakultativ regel är lämpligare i de fall då någon av uppgiftskategorierna i bestämmelsen blir inaktuell eller obehövlig för registret, eller då IVO identifierar att den lämpligen behandlas i ett annat register.

Den andra justeringen är ett tillägg i bestämmelsens femte punkt, där föreståndarens (för verksamheten) personnummer läggs till. Uppgiften kan behövas för IVO:s tillsyn, och ett förtydligande av detta i bestämmelsen bedöms vara nödvändigt för att göra förslaget tydligt ur dataskyddssynpunkt.

Den tredje justeringen utgörs av ett nytt, fjärde stycke av vilket det framgår att andra uppgifter än de som räknas upp i det tredje stycket också får finnas i registret. IVO bedömer att detta tydliggör att uppräkningsen inte är uttömmande och bestämmelsen skulle – i likhet med ändringen från *ska* till *får* – ge myndigheten ett tydligt stöd för att utveckla registret på ett ändamålsenligt sätt. Genom att anknyta till registrets syfte skapas en naturlig begränsning av bestämmelsens räckvidd.

Författningsförslag

Tidigare förslag i delrapporten

3 a § [tredje stycket] Registret enligt första stycket ska innehålla

1. namn eller företagsnamn och personnummer eller organisationsnummer för den som bedriver verksamheten,
2. var verksamheten bedrivs,
3. verksamhetens inriktning,
4. verksamhetens omfattning,
5. föreståndarens namn och kontaktuppgifter till denne
6. datum för inspektion av verksamheten,
7. datum för Inspektionen för vård och omsorgs beslut i fråga om verksamheten

Uppdaterat förslag

3 a § [tredje stycket] Registret enligt första stycket *får* innehålla

1. namn eller företagsnamn och personnummer eller organisationsnummer för den som bedriver verksamheten,
2. var verksamheten bedrivs,
3. verksamhetens inriktning,
4. verksamhetens omfattning,
5. föreståndarens namn, *personnummer* och kontaktuppgifter till denne
6. datum för inspektion av verksamheten,
7. datum för Inspektionen för vård och omsorgs beslut i fråga om verksamheten.

Registret får innehålla andra uppgifter än de som räknas upp i tredje stycket, om de är nödvändiga för att uppfylla syftet med registret

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon: 010-788 50 00
registrator.vss@ivo.se
www.ivo.se

Delredovisning av regeringsuppdrag att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem

Om regeringsuppdraget

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har i uppdrag av regeringen att tillgängliggöra och upprätta ett nationellt register (driftsätta ett automatiskt tillgängliggörande av information där den ska tillgängliggöras för kommuner) över HVB och stödboenden för barn och unga samt särskilda ungdomshem. Denna promemoria är en delredovisning av detta uppdrag i vilken IVO redogör för de rättsliga och tekniska förutsättningarna för att skapa en informationsinfrastruktur för att på ett automatiskt sätt dela information från vår tillsyn och tillståndsprovning samt information som finns i IVO:s omsorgsregister med kommunerna (framöver kallad för tjänst). Promemorian beskriver också hur IVO har påbörjat utvecklingen av tekniska lösningar för att driftsätta tjänsten. Syftet med en automatisk utlämning av samlad information avseende HVB och stödboende för barn och unga är ytterst att öka tryggheten och säkerheten för placerade barn genom att bidra till att socialnämnderna fattar beslut om placeringar utifrån en samlad informationsbild.

Givet angelägenhetsgraden uppfattar IVO uppdraget som brådskande och att driftsättningen av ett automatiskt tillgängliggörande av de huvudsakliga informationsmängderna hos IVO ska genomföras senast vid uppdragets slut den 30 april 2022.

Tryggheten för placerade barn och unga behöver stärkas

Av artikel 26 i barnkonventionen framgår att konventionsstaterna ska erkänna varje barns rätt att åtnjuta social trygghet och ska vidta nödvändiga åtgärder för att till fullo förverkliga denna rätt i enlighet med nationell lagstiftning. Enligt artikel 20 har dessutom barn som berövats sin familjemiljö rätt till särskilt skydd från statens sida.

Det är många aktörer i samhället som behöver bidra i detta arbete. Socialnämnderna ansvarar för att utreda det enskilda barnets behov av skydd och stöd och besluta om lämplig insats. För de barn som behöver vård utanför det egna hemmet har socialnämnderna ett

ansvar att hitta ett familjehem, HVB eller stödboende som passar barnets behov. Socialstyrelsen som kunskapsmyndighet normerar och bidrar med kunskapsstöd.

IVO som nationell tillsynsmyndighet bidrar till att stärka tryggheten för placerade barn och unga genom sin tillståndsprövning och tillsyn. Att bedriva HVB i privat regi kräver tillstånd av IVO. Tillståndsprövningen omfattar bland annat en ägar- och ledningsprövning av företaget och dess företrädare. Det innebär att IVO bedömer om företagets ägare och ledning har insikt i de lagar och övriga föreskrifter som gäller för verksamheten, är lämpliga att driva verksamheten och om företaget har tillräckliga ekonomiska förutsättningar. I prövningen av tillstånd ingår även att granska uppgifter som verksamheten har lämnat i ansökan om bland annat lokaler, målgrupp, metoder och personal och bedöma om verksamheten har förutsättningar att bedriva vård av god kvalitet. En verksamhet som har beviljats tillstånd behöver anmäla eller ansöka om att genomföra vissa typer av ändringar i verksamheten.

Kommuner och regioner, samt Statens institutionsstyrelse, som ska bedriva viss verksamhet enligt socialtjänstlagen, SoL, eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, måste anmäla verksamheten till IVO.

Genom tillsynen granskar IVO om verksamheten uppfyller krav och mål enligt lagar och andra föreskrifter. Tillsynen kan initieras på grund av anmälningar och andra signaler till IVO som en del av myndighetens regelbundna tillsyn. Tillsynen är inriktad både på hur verksamheten bedrivs och, för enskilda verksamheter, hur tillståndshavaren fortlöpande uppfyller kraven på lämplighet, insikt och ekonomiska förutsättningar. När tillsynen är genomförd fattar IVO ett beslut. Det kan vara beslut om att förbjuda verksamheten, återkalla tillståndet, förelägga om åtgärder eller att tillsynen avslutas utan några vidare åtgärder. Tjänsten till kommunerna kommer att vara ytterligare ett sätt för IVO att bidra i arbetet med att stärka tryggheten för placerade barn och att minska risken för att barn placeras på ett olämpligt HVB eller stödboende.

Återföringen av tillsynens iakttagelser är en central del av myndighetens uppdrag och en uttalad aktivitet i syfte att åstadkomma effekt av tillsynen. IVO menar därför att återkoppling till kommunerna vid placering inom den sociala barn- och ungdomsvården är att betrakta som en integrerad del av IVO:s tillsynsuppdrag. Tjänsten som är under utveckling möjliggör därmed ett ökat genomslag för IVO:s tillsyn och tillståndsprövning.

IVO har inte förmått att tillhandahålla värdefulla informationsmängder på ett automatiskt sätt

Som vi har konstaterat ovan är återföringen av tillsynens iakttagelser en central del i IVO:s uppdrag och ett sätt för IVO som nationell tillsynsmyndighet att åstadkomma effekt i tillsynen, det vill säga exempelvis bidra till att missförhållanden upphör. IVO vet därför att de informationsmängder som finns i tillsynsbeslut, tillståndsbeslut, i våra register och i tips

och klagomål som inkommer till myndigheten är av värde och att det finns en stor efterfrågan på att få tillgång till korrekt information på ett samlat och automatiskt sätt.

IVO kan konstatera att myndigheten sedan myndighetens bildande 2013 inte levererat (och inte heller Socialstyrelsen under tiden dessförinnan) på denna efterfrågan och därmed inte heller utvecklat en intern grundläggande informationsinfrastruktur för de informationsmängder som myndigheten ansvarar för. Förvaltning och utveckling av registren har under många års tid varit eftersatt. Myndigheten har inte heller vidtagit de åtgärder som behövs för att utveckla sin digitala förmåga, varken tekniskt eller juridiskt och någon tjänst för automatiskt utlämnande har således inte utvecklats. Ännu i dag får därför kommunerna ta kontakt med IVO genom e-post eller telefon för att begära ut uppgifter om ett specifikt HVB-hem. Frågorna tas om hand manuellt av tjänstemän på IVO och tillförlitligheten i den information som lämnas ut är varierande. IVO har därför inte varit en tillräckligt stor del av lösningen i att bidra till att missförhållanden på HVB upphör och har därmed agerat reaktivt.

Sedan ett par år tillbaka driver IVO nu ett arbete för att digitalisera myndigheten. IVO har ett uttalat uppdrag av regeringen i regleringsbrevet för 2021 att uppnå en väl fungerande datainfrastruktur som främjar en strategisk och effektiv tillsyns- och tillståndsverksamhet. Digitaliseringsarbetet är komplext och omfattande och sker stegvis. Nu har det nått fram till HVB. Det behöver i sammanhanget påpekas att digitaliseringen av myndigheten hittills skett inom ramen för oförändrade anslagsnivåer. En närmare beskrivning av resursbehoven framgår av IVO:s budgetunderlag för åren 2022-2024 (artikelnummer 2021-3) Vidare har IVO inom ramen för flera regeringsuppdrag under 2020 lämnat sammanlagt ett 40-tal författningsförslag till regeringen gällande förbättrad informationshantering, som vid färdigställandet av denna promemoria inte lett till några regeringsbeslut.¹

Som ett resultat av det påbörjade digitaliseringsarbetet med särskilda beroenden till HVB-området har IVO under 2021 inrättat flera viktiga tekniska förutsättningar som möjliggör ett tillgängliggörande och automatiserat utlämnande av all den information som kommunerna efterfrågar. I slutet av juni tillgängliggör IVO som ett första steg en förteckning över HVB och stödboenden. Tjänsten kommer att byggas ut och innehållet kommer utvecklas stegvis.

Det pågår också ett utvecklingsarbete som är avgörande för att på ett enhetligt sätt visa information för kommunerna som är i linje med detta uppdrag. Till exempel pågår ett arbete med att säkra kvaliteten på informationen i IVO:s register. Det pågår också vidare arbete med att skapa entydiga kopplingar mellan omsorgsregistret och ärenden i myndighetens ärendehanteringssystem. Dessa kopplingar är en förutsättning för att på ett entydigt sätt visa information om HVB-verksamheter. För att få en tillfredsställande träffsäkerhet behöver kopplingen göras på annat sätt än genom matchning av namn. Vidare utvecklas IVO:s e-tjänster som riktar sig mot kommuner. Därför pågår ett arbete med att utveckla "Mina sidor". Syftet är att man som anmälare eller ärendepart i olika typer ärenden ska kunna följa sitt

¹ Förslag till åtgärder gällande oseriösa assistansanordnare (artikelnummer 2020-11), Mot ett datadrivet arbetssätt (artikelnummer 2020-12), Analys av regelverket för tillståndsprövning (artikelnummer 2021-4)

ärende, komplettera dessa, samt ha en historisk överblick över ärenden. I konceptet ingår även möjlighet att visa information i registren samt statistik och jämförelser.

För att nå framgång i detta utvecklingsarbete behövs ett fortsatt samarbete med användarna av den färdiga tjänsten, alltså kommunernas socialnämnder. Samverkan med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och användarkommuner kommer att fortgå under design, utveckling och testning av tjänsten.

Summering och förslag

Genom det påbörjade digitaliseringsarbetet tar IVO nu ansvar för att myndighetens informationsmängder är korrekta och kan tillhandahållas på ett modernt sätt till socialsekreterarna som ansvarar för att placera barn och unga på HVB.

Vad gäller de tekniska lösningarna har vi goda förutsättningar för en snar driftsättning och fortsatt utveckling av en informationsinfrastruktur som möjliggör ett automatiskt tillhandahållande av information.

Vad gäller datakvalitet, förutsättningar för säker och korrekt informationshantering och dataskydd så finns en historisk skuld eftersom IVO inte haft en tillräckligt god digital mognad sedan myndighetens bildande, vilket resulterat i avsaknad av proaktiv juridisk analys och åtgärdsförslag.

IVO bedömer att det finns rättsliga förutsättningar att, med befintlig reglering, tillgängliggöra viss information till kommunerna. Den information som kan tillgängliggöras är hänförlig både till verksamhetsutförare och till verksamheter. Detta innefattar exempelvis organisationsnummer och namn på juridiska personer samt uppgifter om verksamheter, såsom målgrupp, placering i län, antal platser och typ av verksamhet. Vidare kan metadata om IVO:s beslut kopplade till verksamheterna offentliggöras. Detta inkluderar datum för beslut, vad beslutet avser samt det diarienummer som beslutet är hänförligt till.

Detta tillgängliggörande, som myndigheten bedömer kan ske med dagens reglering, innefattar dock inte *personuppgifter samt uppgifter som kan omfattas av sekretess*. Detta innebär att uppgifter såsom namn på enskilda näringsidkare och namn på och kontaktuppgifter till föreståndare inte kan tillgängliggöras. Det är inte heller möjligt att ge automatiserad tillgång till IVO:s beslut i sin helhet, eftersom dessa kan innehålla uppgifter som omfattas av sekretess. När en socialnämnd manuellt begär ut dessa beslut lämnas de normalt sett ut, efter att IVO har gjort en sekretessprövning i varje enskilt fall.

För att även personuppgifter och sekretesskyddade uppgifter ska kunna tillgängliggöras krävs att nya bestämmelser införs i form av en sekretessbrytande bestämmelse samt en förändring av regleringen gällande IVO:s omsorgsregister. IVO bedömer att dessa kan införas av regeringen genom meddelande av nya bestämmelser i socialtjänstförordningen. I denna delredovisning lämnas förslag på utformning av dessa bestämmelser.

Information från tillstånds- och tillsynsverksamheten om risker och brister i HVB-hem kan vara helt avgörande för om ett barn placeras av samhället i en trygg eller otrygg miljö. Barnrättsperspektivet måste därför väga tungt i detta sammanhang och angelägenhetsgraden är därför mycket hög. Utveckling av den aktuella tjänsten medför kostnader. I denna delredovisning anges en uppskattad kostnad för tjänsten om 5 mnkr. Därtill tillkommer kostnad för årlig förvaltning och support som uppskattas till 3 mnkr. Detta är en uppskattning och IVO kan komma att återkomma i frågan.

IVO föreslår följande ändring i 4 kap. 3 a § SoF

Nuvarande lydelse

3 a § Inspektionen för vård och omsorg ska föra ett register över

1. dem som har tillstånd att bedriva verksamhet enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), och
2. dem som har anmält verksamhet enligt 7 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen.

Registret ska utgöra underlag för tillsynsverksamheten.

Föreslagen lydelse

3 a § *Inspektionen för vård och omsorg ska med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över dem som har tillstånd att bedriva verksamhet enligt 7 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), dem som har anmält verksamhet enligt 7 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen samt sådan verksamhet som Statens institutionsstyrelse bedriver enligt 6 kap. 3 § socialtjänstlagen.*

Registret ska utgöra underlag för Inspektionen för vård och omsorgs tillsynsverksamhet. Registret ska även ha till ändamål att underlätta socialnämnders placeringar av enskilda genom att information från registret görs tillgänglig för socialnämnderna.

Registret enligt första stycket ska innehålla

1. *namn eller företagsnamn och personnummer eller organisationsnummer för den som bedriver verksamheten,*
2. *var verksamheten bedrivs,*
3. *verksamhetens inriktning,*
4. *verksamhetens omfattning,*

5. *föreståndarens namn och kontaktuppgifter till denne*
6. *datum för inspektion av verksamheten,*
7. *datum för Inspektionen för vård och omsorgs beslut i fråga om verksamheten*

Inspektionen för vård och omsorg är personuppgiftsansvarig för registret.

IVO föreslår att följande nya bestämmelse införs i 3 d § SoF.

Nuvarande lydelse

3 d §

Föreslagen lydelse

3 d § På begäran av en socialnämnd ska Inspektionen för vård och omsorg lämna ut beslut som inspektionen meddelar inom ramen för sin tillstånds- och tillsynsverksamhet av verksamheter som bedrivs enligt socialtjänstlagen (2001:453) och sådana skriftliga bevis som avses i 4 kap. 3 § första stycket.

Bilagor

1. Juridiska förutsättningar
2. Tekniska förutsättningar